

LA TRANSFORMACIÓ ECONÒMICA DE LLEIDA: REALITATS I PERSPECTIVES DE FUTUR

RESUM EXECUTIU

Oriol Amat, BSM Universitat Pompeu Fabra (Director del treball)

Andrei Boar, Universitat Pompeu Fabra

Gabriel Bracons, Barcelona Graduate School of Economics

Pilar Lloret, Universitat Oberta de Catalunya

Ramon Saladrigues, Universitat de Lleida

Abril 2019

RESUM EXECUTIU

Lleida ha experimentat en el segle XXI una important transformació econòmica i, actualment, es troba en una excel·lent situació amb importants reptes i amenaces.

El present Informe s'ha proposat quatre objectius:

- Descriure els trets principals de la transformació econòmica de Lleida.
- Analitzar els factors que han contribuït a la transformació.
- Elaborar un diagnòstic de la situació actual des del punt de vista econòmic i empresarial.
- Visualitzar les perspectives de futur (oportunitats i amenaces).

En aquest informe ens referirem a Lleida província, com el territori provincial que inclou Lleida capital, i quan fem referència a la ciutat ens referirem a Lleida capital.

La visió macroeconòmica. L'economia de Lleida des de 2000 fins avui

De l'anàlisi de la situació macroeconòmica de Lleida, podem concloure que l'evolució de les principals variables (activitat, renda per càpita, atur, inflació...) des de l'any 2000 fins avui ha estat molt similar a la del conjunt de Catalunya. S'ha vist molt influenciada pel cicle expansiu fins 2007, la posterior recessió fins 2013 i, finalment, per una nova expansió.

Actualment, s'està produint una desacceleració de l'activitat econòmica a nivell mundial i europeu que pot afectar negativament l'evolució futura de l'economia lleidatana.

A l'igual que l'economia dels països occidentals, compta amb un pes molt rellevant dels serveis. Entre els aspectes diferencials de Lleida podem destacar la importància de l'agricultura i la indústria agroalimentària.

Entre les dades que han evolucionat favorablement podem destacar el PIB total i la renda per càpita, que des de 2007 està evolucionant millor que a Catalunya. Una possible explicació està en el pes més gran de l'agricultura i de la indústria agroalimentària que tradicionalment resisteixen millor les recessions. Un altre aspecte molt positiu és l'increment del pes de la indústria que ja està en el nivell del 20% del total de l'activitat econòmica i que, per tant, ja compleix amb l'objectiu que la Unió Europea ha fixat pel 2025. El sector exportador és una de les grans forteses de Lleida que li permet generar un saldo comercial molt positiu, a diferència del que passa al conjunt de Catalunya on hi ha dèficit comercial. Un altre aspecte positiu és el mercat de treball que té un menor percentatge d'atur que el que hi ha al conjunt de Catalunya.

Els factors impulsors de la transformació econòmica de Lleida

Entre els factors impulsors de l'economia de Lleida podem destacar, en primer lloc, el paper de les Administracions Públiques:

- **Unió Europea:** Desenvolupa iniciatives com la PAC, que contribueix a la millora de les explotacions i els productes agraris; i els fons FEDER, que milloren el creixement i l'ocupació. La majoria d'aquestes iniciatives estan cofinançades per la Generalitat de Catalunya.

- **Govern Central:** Fa polítiques que també incideixen en el desenvolupament econòmic. En l'àmbit de les infraestructures, la inversió a Lleida és menor a la que li correspondria si tenim en compte el pes de la població i el de la superfície en el total d'Espanya. Per aquest motiu, des del territori és força unànime la demanda de diverses infraestructures (xarxa viària, xarxa ferroviària, aigua, telecomunicacions i energia). També es pot destacar la positiva contribució de diversos organismes estatals com el CDTI, COFIDES, ENISA o l'ICO. Un aspecte rellevant és la necessitat de millorar l'entorn legal i l'excés de burocràcia que augmenta els costos de les empreses i retarda els terminis d'execució. Aquesta és una problemàtica que afecta a la totalitat de les Administracions Públiques.
- **Generalitat de Catalunya:** També fa polítiques amb els diferents departaments que incideixen en el desenvolupament econòmic. En l'àmbit autonòmic, com en l'estatal, existeix un important dèficit que afecta la xarxa viària, la ferroviària, el transport aeri i l'aigua. Aquest dèficit s'ha agreujat molt en els darrers anys, especialment a partir de 2009, un cop es varen notar els efectes de la recessió. A més dels diferents Departaments de la Generalitat, entre els organismes que incideixen positivament en l'economia podem destacar ACCIÓ, CCAM i l'ICF.
- **Diputació de Lleida i Consells Comarcals:** Són ens supramunicipals que donen suport al món local i també afavoreixen el desenvolupament.
- **Ajuntaments:** Les polítiques municipals també han tingut una incidència decisiva en el desenvolupament econòmic. A part de les actuacions en matèria d'ocupació, serveis socials, comerç i turisme, es pot destacar l'aposta de La Paeria per la Smart Green City, com a ciutat intel·ligent i sostenible, i la transparència.

El desenvolupament econòmic futur de Lleida vindrà molt condicionat per la possibilitat de que es millorin infraestructures fonamentals com les viàries, ferroviàries, aèries, digitals, aigua i polígons industrials.

En l'àmbit de la promoció econòmica es pot esmentar l'important paper que desenvolupen institucions com les Cambres de Comerç, GlobalLleida, COELL, FCAC, FECOM i PIMEC; i iniciatives com Ara Lleida i la Trobada Empresarial al Pirineu.

En l'àmbit del coneixement són cabdals les contribucions de la Universitat de Lleida i el Parc Científic i Tecnològic Agroalimentari de Lleida; i d'altres entitats com els instituts de recerca.

De cara al futur, és fonamental aprofundir en la cooperació de les diverses Administracions Públiques i la col·laboració publico-privada amb iniciatives que poden tenir un impacte molt positiu en el territori.

El teixit empresarial

Pel que fa al teixit empresarial:

- El nombre d'empreses està creixent en els darrers anys, però encara no s'han recuperat els nivells previs a l'any 2007.

- La dimensió mitjana de les pimes de Lleida és menor a la de les pimes del conjunt de Catalunya. En canvi, el pes de les empreses grans es similar al de la mitjana de Catalunya.
- La durada de les empreses de Lleida és de 15,5 anys, xifra equivalent a la mitjana internacional.
- Les activitats principals de les empreses lleidatanes són el comerç, la indústria agroalimentària, l'agricultura, la construcció i el transport. La resta del teixit empresarial lleidatà està molt diversificat, ja que la resta de l'activitat es reparteix entre molts sectors amb percentatges del voltant de l'1% o 2% sobre el total.
- En línies generals, les empreses de Lleida compten amb una bona posició financera i millor que la del conjunt de les empreses catalanes. En canvi, la rendibilitat de les empreses lleidatanes, tot i ser positiva, és una mica menor a la del conjunt de Catalunya.
- Pel que fa a l'anàlisi de la creació d'empreses a Lleida, malgrat la bona taxa d'activitat emprenedora i l'elevada taxa de supervivència, hem posat en evidència, a través de l'anàlisi de l'evolució de la xifra de negocis de les noves empreses i de la seva creació d'ocupació, que les empreses creades són de dimensió reduïda.

Entre les propostes de millora es poden citar la necessitat d'una major implicació de les grans empreses lleidatanes en el desenvolupament econòmic i social del territori i una major inversió en polítiques de responsabilitat social.

Punts forts de Lleida

- Entorn físic:
 - Bona climatologia amb molt de sol i recursos naturals: hídrics, eòlics...
 - Una de les àrees més fèrtils del sud d'Europa.
 - Bellesa del paisatge. S'ha preservat el medi ambient molt millor que en d'altres zones desenvolupades de Catalunya.
 - Localització geogràfica excel·lent. A una distància raonable de Barcelona, Saragossa, Madrid, Montpeller i Tolosa. I a prop dels del ports de Tarragona i Barcelona.
- Nivell de vida: bona qualitat de vida, bona oferta educativa (guarderies, col·legis, Universitat de Lleida), preu de l'habitatge més assequible, sense riscos naturals, seguretat i renda per càpita.
- Proximitat entre les autoritats locals i el teixit empresarial.
- Lleida ciutat amb bona oferta d'oci (cultural, esportiva) i de serveis; i sense congestió.
- Infraestructures:
 - Xarxa de comunicacions potent: Autovia A-2, Autopista AP-2, via d'alta velocitat amb ample internacional, Aeroports d'Alguaire i de la Seu d'Urgell.
 - Les zones industrials tenen preus raonables.

- Un sector primari potent que és el motor agrícola de Catalunya:
 - Alt nivell de volum de producció i qualitat en fruita (poma, préssec, pera...), oli, porcí, aviram, vacu de carn i de llet; i altres.
 - Cooperativisme agrari en la major part de les poblacions.
 - Suport de la Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya.
 - Forta integració al sector ramader.
 - Important nivell d'exportacions.
 - Pes de l'agroindústria: centrals fruïteres, escorxadors, fabriques de pinsos, producció d'oli...
 - Estabilitat basada en la interrelació que té amb la indústria agroalimentària i empreses agroalimentàries molt consolidades.
- Teixit empresarial:
 - Alta diversificació industrial i de serveis.
 - Clúster de maquinària agrícola i de tecnologies de regadiu.
 - Internacionalització: saldo comercial positiu al superar les exportacions a les importacions.
 - Entitats que donen suport al teixit empresarial: Cambres de Comerç, CEEI Lleida, GlobaLleida, FECOM, COELL, PIMEC...
 - A nivell financer, les empreses de Lleida estan suficientment capitalitzades i més que la mitjana de Catalunya.
 - La rendibilitat de les empreses lleidatanes que és positiva.
- Emprenedoria: Les taxes d'activitat emprenedora i de supervivència observades de les empreses lleidatanes són superiors a les taxes habituals en les economies desenvolupades.
- Turisme.
 - Excel·lent oferta gastronòmica.
 - Oferta molt completa a tota la província de turisme d'estiu i d'hivern; i de turisme esportiu.
 - Bona capacitat turística. Gaudeix d'un turisme d'hivern referent i d'un turisme d'interior molt estable.
- Innovació i recerca:
 - Bones infraestructures de recerca: Parc Tecnològic i Universitat de Lleida (referència en docència i recerca en enginyers agrònoms, veterinària, producció animal...) i actuació d'entitats com CREBA, CTFC, FEMAC, IRB i IRTA.
- Mercat de treball:
 - El nivell d'atur més baix de tot Catalunya i amb menor rotació laboral i major estabilitat de l'ocupació.
 - Bona relació entre qualitat i cost de la mà d'obra.
 - Costos laborals més competitius en relació a Barcelona i altres capitals.

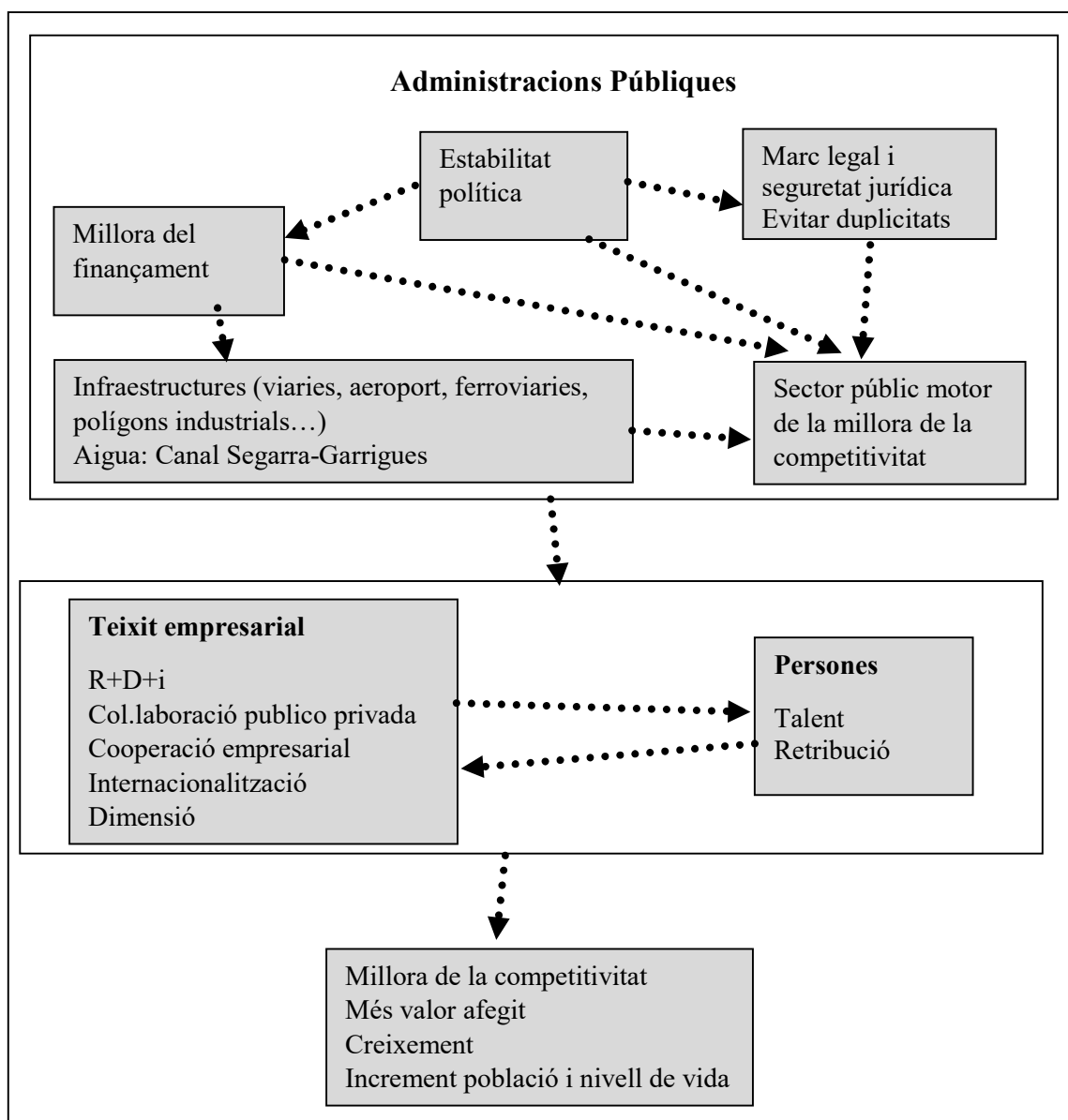
Oportunitats

- Entorn físic: El fet de ser la zona menys poblada de Catalunya ha de permetre un creixement prioritzant els valors de la sostenibilitat a tots els nivells, preservant la qualitat de vida de les persones i del medi ambient.
- Aprofundir en l'oferta de turisme de qualitat.
- Aconseguir la celebració d'uns futurs Jocs Olímpics d'Hivern al Pirineu.
- Infraestructures:
 - Treure més rendiment de diverses infraestructures: Aeroport de Lleida-Alguaire, Canal Segarra-Garrigues...
 - Lleida disposa de sòl industrial i logístic qualificat urbanísticament amb dimensió suficient i amb molt bones ubicacions. Per això, cal desenvolupar aquest sol amb la creació de polígons industrials de qualitat.
 - Crear una plataforma logística aprofitant el futur Corredor Mediterrani i la xarxa de comunicacions ja existent.
 - La autovia del Pirineu per atraure més oportunitats turístiques al territori.
- Teixit empresarial:
 - Aprofundir en la col·laboració entre empreses i en la col·laboració publico privada com a impulsor de la innovació, la internacionalització i la competitivitat.
 - Elaborar un pla estratègic industrial i comercial per al territori de Lleida.
 - Passar d'una economia basada en l'explotació agrícola i ramadera a un clúster agroalimentari i de valor afegit. Les potencialitats en el sector porcí, en el vitivinícola i en el de l'oli d'oliva extra verge de qualitat, per exemple, són importants.
 - Afavorir l'augment de la dimensió empresarial a través de la cooperació i l'augment del valor afegit que s'incorpora a la producció agrària.
 - Impulsar la automatització i digitalització de les empreses.
 - Atracció de noves empreses oferint una immillorable posició estratègica i serveis.
 - Seguir apostant per l'especialització en docència i recerca universitària, i en formació professional dual, i aprofitar el Parc Científic per al desenvolupament de sectors com l'agroalimentari, logístic i turístic.

Actuacions que poden contribuir a la millora de l'economia de Lleida

Tot seguit es fan diverses propostes d'actuació per part de les Administracions Públiques (Govern espanyol, Generalitat de Catalunya...) i les organitzacions privades que podrien ser beneficioses per a l'economia de Lleida. En molts casos es tracta de continuar i aprofundir en accions que ja es fan actualment.

Donats els bons resultats d'iniciatives posades en marxa a Lleida que s'han fet amb amplia col·laboració publico privada, cal seguir apostant per plans estratègics del conjunt del territori que comptin amb el suport de tot el sector públic i també del sector privat.

Visió global de les mesures proposades

Govern Central:

Hi ha diverses actuacions que podria portar a terme el Govern espanyol que tindrien un impacte molt favorable en l'economia de Lleida:

- Entorn polític:
 - Contribuir a l'estabilitat política.
 - Millorar el finançament autonòmic per reduir el dèficit fiscal que té Catalunya.
- Infraestructures:

Xarxa viària:

- A-14 Tram: Lleida (A-2) Alfarràs.
- A-22 Autovia Lleida-Osca que ha de connectar amb l'eix de l'Ebre.
- A-27 Ha de connectar Lleida amb Montblanc, Tarragona i el seu port.
- N-230 El Pont de Suert-Boca Sud Túnel de Vielha. N-230: Connecta la plana amb la Val d'Aran i amb França per Vielha. És una de les vies més perilloses de l'Estat i amb problemes de congestió.
- Desdoblament de la carretera N-240 (autovia de Lleida a Tarragona).
- N-260 (Eix pirinenc). Variants de la Seu d'Urgell, Adrall-Canturri, Gerri de la Sal, de la Pobla de Segur, Xerallo-El Pont de Suert. És una infraestructura transversal d'est a oest que trenca les valls dels rius que van de nord a sud i les connecta.

Xarxa ferroviària de mercaderies:

- Conversió a ample mixt de la línia convencional Saragossa-Lleida-Reus / Sant Vicens de Calders.
- Adaptació i apartadors per trens 750 m del corredor Barcelona-Saragossa-Madrid.

Aigua (competències compartides):

- Interconnexió de xarxes Ebre/Ter/Llobregat.
- Acabament de la xarxa principal Canal Segarra-Garrigues, inclosa la Presa d'Albagés.

Telecomunicacions (competències compartides):

- Extensió de la xarxa de fibra òptica.
- Desplegament d'antenes de telefonia.

Energia:

- Completar les línies d'alta tensió.
- Millorar la capacitat i la qualitat de la xarxa elèctrica i implantar noves subestacions i línies elèctriques.
- Desenvolupar *smart grid* i l'autoconsum.
- Educació i mercat laboral:
 - Millorar les condicions dels autònoms.
 - Reforma del sector educatiu per a promoure el talent.
 - La Formació Professional dual com a gran oportunitat per a l'especialització i millora del talent.
- Millora de la competitivitat empresarial:
 - Promoure la col·laboració público privada.
 - Legislació encaminada a promoure la competitivitat empresarial.
 - Seguretat jurídica: donant estabilitat a les lleis i les polítiques relacionades amb l'activitat econòmica.

- Reducció de la burocràcia i els terminis per a la realització de tràmits (creació d'empreses...).
- Impulsar l'R+D+i, ja sigui amb la inversió pública i/o amb beneficis fiscals pel sector privat.
- Ajudar a millorar les relacions amb Aragó i Andorra.

Generalitat de Catalunya:

- Entorn polític:
 - Contribuir a l'estabilitat política.
 - Comptar més amb Lleida i reduir el centralisme de Barcelona.
- Infraestructures:
 - Millorar les prestacions de l'Aeroport de Lleida-Alguaire pel transport de mercaderies i la senyalització per la boira.
 - Construir plataformes logístiques per aprofitar el corredor del mediterrani i el de l'Ebre.
 - Acabar el Canal Segarra-Garrigues i explotar-lo en el màxim del possible.
 - Interconnexió de les xarxes Ebre-Llobregat.
 - Millora de la xarxa viària (C-53, C-26 Tram: Tàrraga-Balaguer-Alfarràs, C-12 Tram: Sant Carles de la Ràpita-Amposta-Lleida, C-17, C-14 Tàrraga-Adral, C-233. Eix de les Garrigues...).
 - Eix Transversal Ferroviari de Catalunya.
- Educació i mercat laboral:
 - Millorar les condicions dels autònoms.
 - Reforma del sector educatiu.
 - Fomentar la formació tecnològica en l'educació.
- Millora de la competitivitat empresarial:
 - Promoure la col·laboració publico-privada.
 - Seguretat jurídica: donant estabilitat a les lleis i les polítiques relacionades amb l'activitat econòmica.
 - Reducció de la burocràcia i els terminis per a la realització de tràmits (creació d'empreses...).
 - Impulsar l'R+D+i i la inversió internacional a Lleida.
 - Estímuls a la concentració de cooperatives, a l'augment de la dimensió de les explotacions, a la concentració d'oferta, a l'exportació, al comerç de proximitat.
 - Potenciar els programes de desenvolupament rural i facilitar la incorporació de joves a l'activitat agrària.
 - Afavorir la transformació de l'agricultura i la resta del teixit empresarial cap a la digitalització.
 - Fer plans estratègics de comerç de proximitat a Lleida i la resta de principals ciutats i comarques, per evitar la desaparició de la xarxa de comerç urbà versus les grans superfícies comercials.

- Crear una marca de territori de Lleida, associada a la qualitat de vida, a la qualitat del treball, sostenibilitat, qualitat alimentària...
- Ajudar a millorar les relacions amb Aragó i Andorra.

Administracions Locals (Ajuntaments, Diputacions, Consells Comarcals...):

- Infraestructures:
 - Diputació: Millorar la seva xarxa de carreteres i de camins.
- Promoure la col·laboració publico-privada.
- Promoure més serveis mancomunitats.
- Millora de la competitivitat empresarial:
 - Reducció de la burocràcia i els terminis per a la realització de tràmits (licències d'obres, tramitacions de sòl industrial...).
 - Facilitats i estímuls per a la instal·lació de noves empreses.
 - Impulsar parcs tecnològics i industrials.
 - Impulsar un pla de comerç que permeti atendre els nous models de consum, tot potenciant el comerç de proximitat i l'atracció comercial de Lleida capital. Aquestes mesures han d'afavorir que la ciutat pugui atraure consumidors de la ciutat i de la seva zona d'influència.

Cambres de Comerç, patronals, associacions, sindicats...:

- Promoure la col·laboració publico-privada.
- Facilitar la col·laboració entre empreses del mateix sector.
- Ajudar i assessorar en matèries d'exportació i noves tecnologies.
- Impulsar el desenvolupament de l'economia de valor afegit (innovació, transformació de matèries primeres, comercialització arreu del món), donant suport a totes aquelles empreses que formen part d'aquesta economia i que tenen la capacitat i voluntat de créixer.

Empreses

- Major implicació de les grans empreses lleidatanes en el desenvolupament econòmic i social del territori.
- Promoure la col·laboració publico-privada i la cooperació empresarial.
- Invertir més en R+D.
- Promoure les actuacions que incrementen la productivitat i el valor afegit.
- Augmentar la dimensió empresarial.
- Augmentar les retribucions dels treballadors.
- Augmentar la inversió en polítiques de responsabilitat social.

L'estudi ha evidenciat que Lleida ha experimentat en el segle XXI una important i positiva transformació econòmica. I, actualment, es troba en una excel·lent situació. En la mesura que es potenciïn les fortaleses i s'aprofitin les oportunitats, Lleida seguirà avançant en la millora del benestar de la població, que és el principal objectiu de l'economia.

Índex

Resum executiu	4
1. Presentació	13
Agraïments	14
2. La visió macroeconòmica. L'economia de Lleida des de 2000 fins avui	15
2.1. Introducció i evolució de l'economia mundial, europea, espanyola i catalana	15
2.2. Població	18
2.3. Activitat econòmica i renda	23
2.3.1. PIB	23
2.3.2. Renda per càpita	25
2.4. Principals sectors econòmics	27
2.4.1. Agricultura	30
2.4.2. Indústria	35
2.4.3. Sector exterior	38
2.4.4. Construcció	41
2.4.5. Serveis	45
2.4.5.1. Turisme	46
2.4.5.2. Sanitat	51
2.4.5.3. Comerç	55
2.4.5.4. Empreses del sector tecnològic	56
2.5. Mercat de treball i renda disponible	58
2.5.1. Afiliats a la Seguretat Social	58
2.5.2. Atur	60
2.5.3. Autònoms	64
2.6. Inflació	65
2.7. Conclusions	66
2.8. Bibliografia	66
3. Els factors impulsors de la transformació econòmica de Lleida	70
3.1. Introducció	70
3.2. Administracions Públiques	70
3.2.1. Unió Europea	70
3.2.2. Govern Central	77
3.2.3. Generalitat de Catalunya	82
3.2.4. Diputació de Lleida	85
3.2.5. Consells Comarcals	88
3.2.6. La Paeria	90
3.3. Les infraestructures	102
3.3.1. Xarxa viària	102
3.3.2. Transport aeri	104
3.3.3. Xarxa ferroviària	106
3.3.4. Polígons industrials	110
3.3.5. Canal Segarra – Garrigues	112
3.3.6. Infraestructura digital	117
3.4. Promoció econòmica	119
3.4.1. GlobaLleida	119

3.4.2. Fira de Lleida	121
3.4.3. Cambres de Comerç	122
3.4.4. Altres organitzacions	122
3.5. Projecció turística	123
3.6. Innovació i coneixement	125
3.6.1. Universitat de Lleida	126
3.6.2. Parc Científic i Tecnològic Agroalimentari de Lleida	134
3.7. Conclusions	136
3.8. Bibliografia	137
4. El teixit empresarial	140
4.1. Introducció	140
4.2. Nombre d'empreses i dimensió	140
4.3. La durada de les empreses	141
4.4. Activitats empresarials	143
4.5. Situació financera i econòmica de les empreses	145
4.6. Conclusions	147
4.7. Bibliografia	148
5. Creació d'empreses i empenedoria a Lleida	149
5.1. Introducció	149
5.2. La intenció d'emprendre	149
5.3. La creació d'empreses	151
5.4. Classificació sectorial i evolució de la creació d'empreses	152
5.5. La taxa de supervivència	154
5.6. La xifra de negoci de les empreses de nova creació	158
5.7. La generació d'ocupació de les empreses de nova creació	166
5.8. Conclusions	170
5.9. Bibliografia	170
6. Perspectives de futur	172
6.1. Fortaleses, debilitats, oportunitats i amenaces	172
6.2. Actuacions que poden contribuir a la millora de l'economia de Lleida	175
Annex 1. Empreses de la província de Lleida per municipi i evolució de vendes des de 2000 fins a 2016	180
Annex 2. Classificació de les 100 empreses de la província de Lleida amb més ingressos d'exploració en 2017 i 2016	185
Annex 3. <i>Startups</i> de la província de Lleida	189
Annex 4. Empreses d'alt creixement en el període 2015/2017 de la província de Lleida	190